

УДК 711.3

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В СІЛЬСЬКИХ І СЕЛИЩНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

КУПРІЄНКО Богдан¹, ЛИТВИНЕНКО Тетяна²

Ключові слова

громадське обслуговування,
соціальна інфраструктура,
група

Анотація

Описані головні особливості організації мережі закладів громадського обслуговування в сільських і селищних громадах Полтавської обл. Розглянуті особливості розрахунку необхідної кількості та потужності закладів громадського обслуговування, а також виявлені головні недоліки в існуючій системі розрахунку.

Умови для нормальної, безпечної та ефективної життєдіяльності людей забезпечуються мережею закладів соціальної інфраструктури різних сфер, таких як освітні, медичні, заклади житлово-комунального господарства, транспорту та зв'язку, культури, торгівлі та побутового обслуговування. На відміну від міського середовища, сільська місцевість характеризується розосередженістю населених пунктів і їх відносно невеликими розмірами та невеликою щільністю чисельності населення. Це у свою чергу ускладнює завдання зі створення необхідного комплексу закладів соціальної інфраструктури в селах і селищах, і як наслідок, не завжди вдається забезпечити жителів доступом до необхідних послуг у повному обсязі.

Ще за радянських часів були визначені параметри, за якими характеризували рівень обслуговування населення, а саме забезпеченість населення закладами і підприємствами обслуговування на 1 тис. чол.; ефективність використання або якість обслуговування на 1м² площі; територіальна доступність підприємств і закладів, виражена в їх доступності в межах радіусу обслуговування і/або часу транспортної доступності [1, с. 5].

У наш час для розрахунку кількості та місткості установ громадського обслуговування використовуються нормативи забезпеченості, які відображають розрахунковий рівень обслуговування. Кількість, місткість та потужність установ та організацій громадського обслуговування розраховується відповідно до нормативної величини забезпеченості послугами на 1 тис. населення [2, с. 138]. Хоч і існує класифікація за специфікою надаваних послуг громадського обслуговування залежно від повсякденного, періодичного чи епізодичного користування, яка враховує витрати часу на доступу до установи громадського

¹ Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», аспірант кафедри автомобільних доріг, геодезії та землеустрою

² Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», к.т.н., доцент кафедри автомобільних доріг, геодезії та землеустрою, ORCID: 0000-0002-7229-201X, e-mail: litta2510@gmail.com

обслуговування. Проте, для розрахунку вона враховує лише кількісний показник населення, так звані норми на тис. осіб зони впливу, і зовсім не враховує характер розселення жителів по території регіону. Неважливо, скільки населених пунктів береться в розрахунок і як вони пов'язані між собою транспортними зв'язками – чи це одне невелике місто з населенням до 10 тис. чол., чи двадцять селищ з чисельністю населення 500 чол. у кожному. Виникає ситуація, коли жителі малих населених пунктів (особливо тих, які віддалені від адміністративних центрів своїх громад) частково або повністю залишаються без доступу до закладів громадського обслуговування, найчастіше періодичного та епізодичного.

Жителі периферійних населених пунктів нерідко позбавлені можливості доступу до необхідної сфери соціальних послуг ще й через нераціональне транспортне сполучення. Традиційна система громадського транспорту передбачає, що пасажирські маршрути є головними у цій системі, а пересадкові вузли (вокзали), необхідні для з'єднання маршрутів є другорядними. Значно ефективнішим є протилежний принцип, коли пересадкові вузли є головними, а транспортні сполучення – похідними, що слугують з'єднаннями транспортних вузлів [3, с.132-133]. Досвід Швейцарії в розбудові залізничної транспортної мережі є показовим у цьому контексті. З великими витратами і складнощами, вона охоплює найменші і найвіддаленіші населені пункти по всій країні. Завдяки цьому вдалося рівномірно розподілити промислову активність по всій території країни, що стало фундаментом міцної і стабільної соціальної структури, а також перешкодити надмірній концентрації промисловості у XIX ст. й уникнути утворенню бідних робітничих кварталів у містах.

В умовах постійного скорочення сільського населення в Україні, планування і розвиток мережі закладів обслуговування населення в сільських і селищних громадах є ризик, що запропоновані рішення можуть виявитись неактуальними через рік-два через невідповідність між проектним і реальним рівнем рентабельного функціонування потужностей об'єктів громадського обслуговування. Для організації обслуговування, крім будівель, передбачаються пересувні засоби і споруди сезонного використання, але це не можна вважати вирішенням проблеми, і тільки підтверджує твердження про неефективність існуючого способу розвитку мережі закладів соціальної інфраструктури.

Наявна організація мережі закладів громадського обслуговування Полтавської області не є такою, що може задовольнити усі потреби жителів сільських і селищних територіальних громад. На місцевому рівні є проблеми з доступом до адмінпослуг, оскільки не в усіх громадах є ЦНАП. Амбулаторії загальної практики сімейної медицини надають первинну медичну допомогу, але відзначається відсутність спеціалізованої медичної допомоги (прим. лікаря-стоматолога, невропатолога і т.д.), а також необхідність удосконалення мережі станцій екстреної допомоги. Культурно-видовищні закладів (клуби) через свою нерентабельність і моральну застарілість в більшості припинили свою діяльність. Слаборозвинена сфера торгівлі пояснюється характером життя у сільській місцевості, де населення володіє власним господарством і покриває значну частину потреб у продовольстві. Мережа закладів освіти передбачає створення опорних навчальних закладів у найбільших селах і селищах для максимального охоплення прилеглих населених пунктів із можливістю залучення шкільних автобусів для учнів закладу із навколишніх сіл. Правоохоронна система є слаборозвинутою через відсутність комунікації і функціонування органів правопорядку безпосередньо на місцях.

Наявна система організації соціальної інфраструктури сільських і селищних громад пояснюється не до кінця зміненою формою адміністративно-територіального устрою, яка залишалася в Україні ще з радянських часів (система сільських і селищних рад). Трансформація управління відбулась не повністю, попри успішне проведення адміністративно-територіальної реформи. Найбільш критичними є проблеми у адміністративній, правоохоронній, транспортній, культурній сферах. Разом із тим помітні позитивні зміни в медицині, освіті. Для вирішення існуючих завдань слід дослідити зміни у підході до проектування мережі об'єктів та підприємств громадського обслуговування на території громад з урахуванням їх територіальних особливостей та кількості населення.

Література

- [1] Рогожина Н.В., Рогожин Г.Н. Організація культурно-побутового обслуговування сільського населення. К.: Будівельник, 1982. – 40 с.
- [2] ДБН Б.2.2-12:2019. Планування та забудова територій. На заміну ДБН Б.2.2-12:2018 «Планування і забудова територій». Чинний від 2019-10-01. Вид. офіц. Київ: Мінрегіон України, 2019. 177 с.
- Александр К., Исикава С., Силверстайн М. Язык шаблонов. Города. Здания. Строительство / Кристофер Александер, Сара Исикава, Мюррей Сильверстайн ; [пер. с англ. И. Сыровой] – 2-е изд. – М. : Изд-во Студии Артемия Лебедева, 2020. – 1096 с. : ил.

FEATURES OF THE SOCIAL INFRASTRUCTURE ORGANIZATION IN RURAL TERRITORIAL COMMUNITIES OF POLTAVA REGION

KUPRIYENKO Bohdan, LYTVYNENKO Tetyana

Abstract. The main features of the organization of the network of public service institutions in rural and urban communities of the Poltava region are described. The peculiarities of calculating the required number and capacity of public service institutions were considered, as well as the main shortcomings in the existing calculation system were identified.

Keywords: public service, social infrastructure, community.